

Природничо-географічний факультет
Кафедра історії

Навчально-методичні рекомендації до
написання кваліфікаційної магістерської
роботи з історії для студентів історичних
спеціальностей

Мелітополь - 2018

УДК [378.091.322:001.891]:94(072)

ББК 74.58я7

Н15

Навчально-методичні рекомендації до написання кваліфікаційної магістерської роботи з історії для студентів історичних спеціальностей. – Мелітополь, 2017. – 49 с.

Автори-упорядники:

Ситник О. М. – доктор історичних наук, завідувач, професор кафедри історії МДПУ ім. Богдана Хмельницького; Шкода Н. А. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії МДПУ ім. Богдана Хмельницького; Жиряков О. Ю., – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії МДПУ ім. Богдана Хмельницького; Пачев С. І. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії МДПУ ім. Богдана Хмельницького; Крилова А. М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії МДПУ ім. Богдана Хмельницького.

Рецензенти:

Мельник О.О. – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук Таврійського державного агротехнологічного університету

Михайлов В.В. – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук Таврійського державного агротехнологічного університету

Навчально-методичні рекомендації розроблені на основі державного стандарту, освітньо-кваліфікаційних характеристик і стандартів щодо оформлення наукових робіт. В них викладені: загальні вимоги до змісту і структури кваліфікаційних робіт магістра; загальні рекомендації щодо проведення дослідження та написання кваліфікаційної роботи; нормативні вимоги до оформлення тексту кваліфікаційної роботи. Додатки містять інформацію щодо оформлення основних структурних частин кваліфікаційних робіт. Навчально-методичні рекомендації пропонуються для використання студентами-випускниками кафедри історії при написанні магістерських робіт.

Рекомендовано науково-методичною радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, протокол № 3 від 28.03.2018

ВСТУП

Невід'ємною складовою змісту освіти з підготовки майбутніх фахівців-істориків є написання та захист кваліфікаційних робіт. Така форма роботи спрямована на поглиблення та розширення теоретичних знань, практичних умінь й удосконалення навичок самостійної роботи.

Кваліфікаційні магістерські роботи є творчими та індивідуальними видами навчально-наукової роботи магістрантів, які виконуються під керівництвом викладача (наукового керівника). Мета їх виконання полягає в поглибленому вивченні шляхом аналізу першоджерел та літератури однієї із актуальних проблем навчальних дисциплін кафедри й створення на цій основі цілісного самостійного дослідження з елементами наукової новизни. Таким чином, кваліфікаційна праця містить нове розв'язання важливої наукової проблеми або конкретного наукового завдання.

На відміну від дисертаційних досліджень, що є науково-дослідницькими працями, кваліфікаційні роботи як самостійні наукові дослідження вважаються навчально-дослідницькими працями, в основу яких покладено моделювання більш-менш відомих рішень. Їх тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-професійній програмі навчання. Виконання випускної роботи повинно не стільки вирішувати наукові проблеми (завдання), скільки свідчити про те, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і володіти прийомами їх застосування.

Для майбутнього фахівця надзвичайно важливо мати ґрунтовну науково-теоретичну підготовку, володіти методологією оформлення та оприлюднення результатів наукового дослідження. Зважаючи на це, вказаний методичний посібник допоможе магістрам ознайомитися із алгоритмом проведення дослідження та написання кваліфікаційної роботи. Крім того, в посібнику викладені вимоги до змісту та структури наукової роботи, а також правила її оформлення.

I. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА

КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота – це дослідження, призначене для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці відповідної спеціальності до певного типу виробничих функцій.

Відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики напряму підготовки «магістр» кваліфікаційна *магістерська* робота є самостійним (виконаним під керівництвом фахівця) науковим дослідженням, у якому студент має показати уміння вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в ОКХ до організаційної, управлінської, та виконавської виробничих функцій.

Магістерська робота – це вид академічної роботи, яка представляє детальну розробку теми, що претендує на здобуття повної вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем; вона є систематизацією набутих дослідником знань у певній сфері.

Магістерська робота є самостійним науковим дослідженням, що має внутрішню єдність і відображає хід і результати розробки обраної теми. До неї висуваються такі наукові вимоги:

- робота повинна відповідати сучасному рівню розвитку науки і техніки, а її тема – бути актуальною;
- магістерська робота подається у вигляді, який дозволяє судити, наскільки повно відображені й обґрунтовані положення, що становлять її зміст, висновки та рекомендації, їх новизну та значущість;
- сукупність отриманих у магістерській роботі результатів повинна свідчити про наявність у її автора навичок наукової роботи в обраній галузі професійної діяльності;
- дослідження відбиває як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність використання яких всебічно обґрунтовується у кожному конкретному випадку їх використання;
- зміст роботи характеризують оригінальність, унікальність і неповторність наведених даних; основою захисту є тут принципово

новий матеріал, що включає опис нових фактів, явищ і закономірностей або узагальнення раніше відомих положень з інших наукових позицій або у зовсім іншому аспекті;

- дослідження передбачає елементи наукової полеміки, будучи по суті справою одним із учасників заочної дискусії; у її змісті наводяться вагомі й переконливі докази на користь обраної концепції, всебічно аналізуються і доказово критикуються протилежні їй точки зору; саме тут одержує найбільш повне відбиття така якість наукового пізнання як критичність по відношенню до існуючих поглядів та уявлень, а це означає, що зміст магістерської роботи характеризує наявність у ній дискусійного та полемічного матеріалу;

- специфічний не тільки зміст магістерської роботи, але й форма викладу, яка характеризується високим ступенем абстрагування, активним використанням категоріального апарату, засобів логічного мислення, комп'ютерних методик і статистики;

- для викладу матеріалу характерні аргументованість суджень і точність наведених даних; включення в текст знакового апарату, що є у розпорядженні автора магістерської роботи (таблиці, символи, діаграми, схеми, графіки і т.п.), тобто все те, що являє собою «мову науки», яка зрозуміла тільки спеціалістам;

Виходячи з того, що магістерська підготовка – це по суті лише перша сходинка до науково-дослідної і науково-педагогічної діяльності, яка веде до вступу в аспірантуру і наступної підготовки кандидатської дисертації, магістерська робота не може вважатися науковим твором у повному розумінні цього слова, оскільки ступінь магістра – це не науковий, а академічний ступінь, який відображає перш за все освітній рівень випускника вищої школи і свідчить про наявність у нього вмінь і навичок, властивих науковому працівникові-початківцеві.

Враховуючи наукові (творчі) здобутки кваліфікаційної роботи, магістр може бути рекомендований Радою Інституту для навчання в аспірантурі.

Незалежно від обраної теми, **структура** магістерської роботи має бути такою:

- пояснювальна записка (титольний аркуш);

- анотація (не нумерується);
- зміст;
- перелік умовних позначень (при необхідності);
- вступ;
- основна частина (декілька розділів та підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел та літератури (60-70 позицій);
- додатки (при необхідності).

До дипломної роботи за освітнім ступенем магістра додається реферат, який не підшивається. Реферат містить загальну характеристику магістерської роботи (інформацію щодо структури, кількості додатків, ілюстрацій, таблиць, використаних джерел; обсяг дипломної магістерської роботи у сторінках) та стислий виклад основного змісту (за розділами), висновки.

У науковій роботі важливими є всі складові.

На титульній сторінці кваліфікаційної роботи обов'язково вказуються: (див. Додаток А)

- найменування вищого навчального закладу; назва факультету та кафедри, на якій виконується кваліфікаційна робота;
- тема наукового проекту,
- напрям підготовки (спеціальність), курс і група, в якій навчається дослідник;
- прізвище, ім'я, по батькові студента (повністю);
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника (повністю);
- рецензент;
- місто і рік написання кваліфікаційної роботи.

Складовою дипломної роботи за освітнім ступенем магістра є анотація англійською/німецькою мовою, якщо диплома робота виконана українською мовою, чи українською, якщо дослідження написано іноземною мовою обсягом 1600-1800 друкованих знаків. Анотація подається за схемою: прізвище, ім'я та по батькові; назва дипломної роботи; текст анотації; ключові слова. **До тексту анотації потрібно обов'язково включити: мету, завдання, предмет, об'єкт, методи та**

ВИСНОВКИ Анотація друкується на окремих аркушах і підшивається у роботу одразу за титульним аркушем або може бути додана до роботи разом з рецензією.

За вимогами кваліфікаційної роботи **зміст** подається на її початку, відразу ж за титульною сторінкою. Він повинен містити усі (за винятком титульної сторінки) складові частини структури наукової роботи: перелік умовних позначень (за наявності), вступ, найменування усіх розділів, підрозділів (якщо вони мають заголовки), загальних висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків із позначенням нумерації їх початкових сторінок (**див. Додаток Б**). Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки у тексті. Скорочувати заголовки в змісті або давати їх у іншій редакції порівняно із заголовками в тексті не допускається. Правила їх оформлення полягають у наступному: позначення ступенів прийнятої рубрикації, тобто частин, розділів, параграфів і їхніх порядкових номерів, слід розміщувати в один рядок із відповідними заголовками, відділяючи їх крапкою. Всі заголовки закінчувати без крапки. Якщо заголовок складається з двох речень, то після першого ставиться крапка, а після другого – ні.

Перелік умовних позначень використовують для подачі специфічної термінології, маловідомих скорочень, нових символів, позначень тощо. В такому випадку їх перелік може бути поданий в науковій роботі у вигляді окремого списку перед вступом. Перелік друкується двома колонками, в яких ліворуч за алфавітом наводяться умовні скорочення, а праворуч – їх детальна розшифровка (**див. Додаток В**). Якщо в науковій роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, їх перелік не складають, а подають розшифровку в тексті при першому згадуванні

Вступ слугує своєрідним ключем до написання, а відтак і до ознайомлення зі змістом кваліфікаційної роботи, в якому розкривається сутність, науковий стан, наукова значущість, підстави і вихідні дані для розробки проблеми. Далі у вступній частині подається загальна характеристика наукового напрямку в запропонованій послідовності і розкривається зміст окремих складових.

Вступ магістерської роботи має містити у визначеній

послідовності такі складові: актуальність теми, об'єкт дослідження, предмет дослідження, мета та завдання дослідження, хронологічні рамки дослідження, територіальні межі дослідження, методи дослідження, наукова новизна одержаних результатів, практичне значення наукової роботи, апробація результатів дослідження, публікації, структура роботи.

Актуальність теми, в більшості випадків, зазначається декількома абзацами, де чітко і стисло обґрунтовуються чинники або фактори, що визначають актуальність і доцільність вивчення обраного наукового напрямку, сутність проблеми або наукового завдання.

Винятково важливо визначити *об'єкт дослідження*, тобто процеси або явища, обрані для безпосереднього вивчення (наприклад, події Національно-демократичної революції 1917 – 1920 років).

Предмет дослідження – це теоретичне відтворення об'єктивної дійсності, тих суттєвих зв'язків і відношень, які містяться в межах об'єкта і які підлягають безпосередньому вивченню (наприклад, діяльність політичних партій на тому чи іншому етапі революції).

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. Об'єкт – це те, що вивчається, а предмет – те, що передбачається для відтворення. В якості об'єкту необхідно виділити ту його частину, на яку спрямована основна увага дослідника, тому що саме предмет дослідження визначає тему (назву на титульній сторінці) наукової роботи (Скажімо, в зазначеному варіанті слід опрацювати не всі джерела про революцію, а лише ті, які пов'язані з аналізом програмних засад і діяльністю, поведінкою організацій і осередків національних партій).

Оскільки події, явища, факти тощо розвиваються в безпосередньому географічному середовищі, то у вступній частині обов'язково зазначаються *територіальні межі дослідження*. Наприклад, якщо в науковій роботі йдеться про розвиток освіти на території Поділля, то необхідно вказати, яких саме територій стосується проблема. Іншими словами, доцільно чітко визначити кордони, на яких відбувалися зміни тих чи інших галузей освіти.

Не менш важливе значення має правильне визначення *хронологічних рамок* наукової роботи (якщо є потреба), де вказати нижню

і верхню часові рамки перебігу подій, явищ, процесів, життя і діяльності персоналій і т.п., що дозволяє повною мірою узагальнити, систематизувати, осмислити і оцінити на рівні сучасних вимог історичні події, явища, роль тих чи інших діячів.

Особливе місце в кваліфікаційній роботі займають *мета і завдання дослідження*. Необхідно чітко сформулювати задум, якого потрібно досягти при вирішенні поставленої мети. Мета формулюється чітко, зазвичай, одним реченням, а реалізується через вирішення дослідницьких завдань. Завдання автора – визначити основні напрямки дослідження, спрямовані на досягнення мети. Як правило, кожне із них розпочинається словами: розглянути; визначити; обґрунтувати; висвітлити; опрацювати; проаналізувати; вивчити; систематизувати; узагальнити; з'ясувати тощо. Зазвичай кожне із завдань відповідає змісту підрозділів кваліфікаційної роботи.

Методи дослідження. У кожному конкретному науковому дослідженні застосовуються притаманні лише йому методи та прийоми. У вступній частині слід подати перелік використаних у дослідженні методів і коротко та змістовно наголосити, яку роль вони відіграли в досягненні поставленої в роботі мети. В науковій роботі для досягнення поставленої мети і реалізації завдань потрібно використовувати загальнонаукові (аналіз, синтез), спеціально-історичні (порівняльно-історичний, діахронний, проблемно-хронологічний) та конкретно-тематичні (статистичний для аналізу різних за характером і значеннями кількісних показників тощо) методи.

Наукова новизна одержаних результатів визначається постановкою і втіленням авторської концепції дослідження. Тому варто стисло і конкретно подати коротку анотацію того, яких саме нових результатів досягнуто на основі наукового дослідження, перерахувати наукові положення, які раніше не були відомі науці або запропоновані автором особисто, а також визначити відмінність одержаних результатів від уже відомих раніше (наприклад: у науковій роботі вперше проведено загальне дослідження недостатньо висвітленої досі в історіографії теми; окреслено хронологічні рамки та запропоновано періодизацію життєвого і наукового шляху творчої діяльності вченого; розкрито форми і методи

діяльності наукових, благодійних і інших товариств України; систематизовано науковий доробок ученого та проаналізовано його історичні погляди на минуле України та її регіонів; отримано і введено в науковий обіг широке коло фактичного матеріалу, архівних джерел, проаналізовано документальну базу наукових праць; відпрацьовано нову методику адаптації тощо).

Практичне значення наукової роботи відображає відомості про практичну цінність і наукове використання одержаних результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання. Тобто практичне значення визначається, зокрема, тим, що фактичний матеріал, теоретичні положення та висновки, зроблені автором дослідження, можуть бути використані при підготовці узагальнюючих праць, спеціальних видань і статей, посібників, навчально-методичної літератури, а також впровадженні у навчальні дисципліни вищих навчальних закладів.

Апробація результатів дослідження може проходити у вигляді доповідей, повідомлень, тез доповідей на (міжнародних, всеукраїнських, регіональних, міжвузівських тощо) науково-теоретичних чи науково-практичних конференціях, семінарах, симпозіумах, нарадах, засіданнях кафедр, гуртків, проблемних груп, наукових шкіл тощо, у яких висвітлюються основні положення наукової роботи. Про основні наслідки такої апробації потрібно наголосити в цій частині тексту, вказавши їх назву і дату проведення.

Публікації відображають особистий внесок дослідника. Тому у вступі потрібно вказати, у кількох статтях спеціалізованих наукових збірників, наукових журналів, інших періодичних і неперіодичних видань, матеріалів і тез конференцій, викладено зміст наукової роботи.

У структурі роботи зазначається, з яких структурних елементів, кількох розділів та підрозділів складається робота (наприклад, «магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків»), повний обсяг роботи та кількість найменувань джерел та літератури (наприклад, «повний обсяг магістерської роботи складає 100 сторінок (основний текст – 80 сторінок). Список використаних джерел та літератури нараховує 90 позицій».)

Підсумовуючи цю частину науково-дослідної роботи, зауважимо на такому правилі: повний текст вступної частини формується в самому кінці, тобто, після написання всіх розділів, висновків, систематизації використаних літератури і джерел та оформлення додатків. Це дозволяє тому, хто знайомиться з роботою, з'ясувати задум, підходи, методуку, структуру і спрямування дослідження.

Мета, завдання та характер дослідження визначають структуру **основної частини** кваліфікаційної роботи, яка складається з розділів, кількість яких оптимально має складатися з 2 – 4 розділів. Рекомендується розділи роботи структурно поділити на 2 – 4 підрозділи. Особливу увагу необхідно звернути на формулювання назв розділів і підрозділів, вони мають бути лаконічними, короткими і точними, щоб повністю розкрити головні ідеї змісту теми роботи (розділу, підрозділу). Кожний розділ має починатися з нової сторінки, його основному тексту може передувати передмова зі стислим описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів дослідження. Виклад матеріалу кожного розділу повинен завершуватися умотивованими та логічними висновками до представленого у ньому матеріалу. В кінці кожного підрозділу також повинен формулюватися стислий (із кількох речень) висновок із викладенням наведених у ньому наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від зайвих деталізації і подробиць.

Перший розділ магістерської роботи має назву (за винятком історіографічних) «Історіографія та джерельна база дослідження», в підрозділах якого у вказаній послідовності розкриваються наступні складові елементи (1.1. Історіографія з теми дослідження; 1.2. Джерельна база дослідження).

Історіографія з теми дослідження включає в себе аналіз праць професійних істориків (монографій, брошур, статей, публічних виступів тощо), які досліджували вказану проблему. Можливий хронологічний, проблемний, проблемно-хронологічний або країнознавчий підходи до аналізу наукових праць. У підсумку автор робить висновок про те, які аспекти залишилися поза увагою науковців і мають бути досліджені в пропонованій роботі.

Опис джерельної бази дослідження має містити в собі аналіз письмових опублікованих (збірників документів, мемуарів, матеріалів статистики тощо) та по можливості неопублікованих (архівних документів та матеріалів) джерел, також при необхідності опис матеріальних джерел. В результаті робиться висновок про репрезентативність джерельної бази дослідження.

Важливе значення в кожній науковій роботі посідають *цитати*, які використовуються для точної передачі думок авторів першоджерел, що допомагає ідентифікувати ті чи інші погляди або зіставити різні точки зору на обрану проблему тощо. Вони є необхідною точкою опори молодого автора для здійснення відповідного аналізу та синтезу залученої інформації. Зрештою, саме їх зміст дозволяє сформувати переконливі докази, потрібні для об'єктивної та неупередженої характеристики явищ, подій, фактів, які вивчаються. У студентських наукових роботах цитати також використовуються для того, щоб підкріпити твердження їх авторів за допомогою авторитетних дослідників.

Серед загальних вимог, які застосовуються до цитування джерел і літератури, можна виділити такі з них, як:

1) текст цитати потрібно починати і закінчувати лапками та обов'язково наводити в точній відповідності з джерелом й збереженням особливостей авторського написання;

2) цитування слід робити повним, довільно не скорочуючи авторського тексту, бо це може призвести до невірних, неточних і навіть перекручених думок авторів. За вимогами, при цитуванні допускається пропуск слів, речень і навіть абзаців, але так, щоб це не призвело до перекручень авторської думки. Такі пропуски в текстах цитат позначаються трьома крапками, що ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, в середині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то його потрібно зберегти;

3) кожну цитату слід обов'язково супроводжувати посиланням на джерело, з якого вона наводиться;

4) при непрямому цитуванні, тобто їх переказі чи викладі за допомогою думок інших авторів або своїми словами, необхідно бути

максимально точним і коректним як щодо змісту, так і оцінювання автора джерела, і обов'язково робити відповідні посилання на таке джерело;

5) цитування повинно бути максимально оптимальним, оскільки недостатнє знижує рівень науковості та наукову цінність праці, а надмірне перевантажує і створює враження компілятивності роботи;

б) при цитуванні, за загальним правилом, слід дотримуватися єдиного мовного режиму.

Висновки – це підведення підсумків проведеної магістром дослідницької роботи, в яких, у першу чергу, відображаються одержані ним найбільш важливі наукові та практичні результати. Вони впливають із змісту наукової роботи і не повторюють висновків до розділів і підрозділів. У висновках коротко оцінюється стан поставленої наукової проблеми, розкриваються методи (методика) її вирішення, їх практичний аналіз, порівняння з відомими розв'язаннями, наголошується на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтовується їх достовірність, а також можуть міститися пропозиції (у випадку доцільності) щодо наукового і практичного використання результатів роботи. За обсягом висновки складають, як правило, 2 – 4 сторінки, на яких, у відповідності до завдань роботи, викладених у вступі (дотримуючись послідовності), відображено основні результати дослідження. Висновки мають носити загальний характер, без залучення фактичного матеріалу.

Список використаних джерел та літератури є необхідною і обов'язковою складовою частиною усіх видів наукової роботи. Проте у список заносяться лише ті джерела та література, які безпосередньо використані студентом для написання наукової роботи. Список використаних джерел і літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків джерел і літератури, однак нумерація списку має бути наскрізною. Кожний із номерів не може повторюватися двічі. Якщо в магістерській роботі використано архівні документи, тоді список поділяється на дві частини: «I. Архівні матеріали» та «II. Опубліковані джерела та література». В списку використаних джерел та літератури повинно нараховуватись 60-70 позицій.

Бібліографічний опис джерел і літератури складають відповідно до чинних стандартів (*див. Додаток Г*).

Якщо є необхідність подати допоміжний матеріал, то до наукової роботи доцільно включати **додатки**, які відображають повноту сприйняття наукової роботи та дозволяють глибше розкрити сутність досліджуваних питань, переконливіше аргументувати висловлені міркування, яскравіше охарактеризувати діяльність тих чи інших персоналій, як то:

- цінний джерельний матеріал, фотографії і копії документів; різні плани, карти-схеми, схеми битв;
- малюнки, фотографії, ілюстрації допоміжного характеру; хронологічні, синхронні та генеалогічні таблиці;
- таблиці допоміжних цифрових даних, графіки, діаграми;

Додатки оформляються на наступних після «списку використаних джерел та літератури» сторінках і розміщуються в порядку їх появи у тексті роботи.

Нерідко дипломні, а частіше магістерські роботи містять значну кількість додатків. Тому, доводиться оформляти їх навіть окремою частиною (книгою).

Текст кожного додатка при необхідності може поділятися на розділи та підрозділи, пронумеровані в межах кожного з них. У таких випадках перед кожним номером ставиться позначення додатка (літеру) і крапку. Приміром, А. 2 – другий розділ додатка А; В. 3.1 – підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці та формули в додатках нумерують у межах кожного додатка, зокрема: рис. Г. 1.2. – другий рисунок першого розділу додатка Г; формула Б. 1 – перша формула додатка Б.

Особлива роль у наукових працях належить *ілюстраціям*. Ілюстрації розміщуються в додатках по мірі їх згадування в тексті. До відбору ілюстративного матеріалу ставляться такі вимоги:

- ілюстрації мають використовуватися тільки в тих випадках, коли вони розкривають, пояснюють чи доповнюють інформацію, яка міститься в праці. Наявність їх дозволяє авторам передати більш чітко, точно та образно програмні матеріали, що викладаються;

- вигляд ілюстрацій має відповідати ступеню підготовленості студента: для студентів молодших курсів простіші і доступніші для з'ясування, а для старшокурсників – більш складні;

- при підготовці ілюстрацій слід враховувати можливості їх відтворення та інші фактори з тим, щоб максимально уявити, як вони будуть виглядати в роздрукованому вигляді;

- ілюстрації у вигляді схем не повинні повторювати матеріалу основного тексту або містити зайву інформацію, що відволікає читача від засвоєння теми;

- при поданні статистичних даних доцільно використовувати графіки та діаграми, які є ефективним засобом передачі інформації між величинами і явищами, що вивчаються;

- доцільно використовувати кольорові ілюстрації, які не тільки збагачують інформацію, а й акцентують увагу читачів на основних ідеях ілюстрованого матеріалу.

Необхідно зауважити, що робота над оформленням тексту дослідження на цьому не завершується. Адже написання окремих частин роботи ще не означає її цілісного характеру. Для цього необхідно уважно прочитати весь текст, виявити неузгодженості, повтори, стилістичні та орфографічні помилки, нечіткість думок, категоричні вислови тощо. Усувати їх потрібно шляхом редагування. Бажано остаточний варіант написаної роботи після перевірки наукового керівника дати на вчитку філологу. Зміст і якість самої роботи від такого доопрацювання тільки виграють.

Дуже важливо наприкінці всієї роботи над текстом уважно переглянути посилання на літературу і джерела, а також на оформлення їх списку. Часто трапляються механічні помилки і описки, що спотворюють джерельну базу, а відтак погіршують її загальну характеристику.

II. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Виконання кваліфікаційної магістерської роботи здійснюється відповідно до графіку, затвердженого кафедрою та дирекцією. Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи: підготовчий; написання наукової роботи; заключний.

I. Підготовчий етап

Цей етап починається з вибору теми кваліфікаційної роботи, її осмислення та обґрунтування. З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент вибирає ту, яка найповніше відповідає його навчально-виробничим інтересам та схильностям. Як виняток, за погодженням із науковим керівником та завідувачем кафедри студент може запропонувати власну тему наукового дослідження. Перевага надається темі, при розробці якої студент може виявити максимум особистої творчості та ініціативи.

При обранні теми основними критеріями є: актуальність, новизна і перспективність; наявність теоретичної та джерельної бази; можливість виконання теми в даній установі; можливість отримання експериментальних результатів дослідження. Назва теми має бути якомога коротшою, відповідати обраній спеціальності та сузі розв'язаного наукового завдання, вказувати на мету наукового дослідження і його завершеність.

Обравши тему, магістр має усвідомити сутність пропонованої ідеї, її новизну, актуальність, теоретичну важливість і практичну значущість. Обрана тема обов'язково погоджується з науковим керівником і затверджується на засіданні кафедри.

II. Написання наукової роботи

З тим, щоб наукова робота носила самостійний, дослідницький, творчий характер, мала завершені зміст і форму, досліднику після обрання та обговорення теми з науковим керівником необхідно самостійно скласти план роботи. Він має включати вступ, 2 – 4 взаємопов'язані і логічно побудовані розділи, що дозволяють розкрити

тему, а також висновки. Студент повинен також разом із своїм керівником установити обсяг матеріалу до кожного пункту плану та календарні строки збору, опрацювання, підготовки та оформлення кінцевих результатів роботи.

При виконанні наукового дослідження студенту необхідно дотримуватись розробленого плану, погодженого з науковим керівником і затвердженого завідувачем кафедри. Практичну роботу над змістом магістерської роботи можна умовно поділити на три етапи.

1. Вивчення бібліографії з обраної проблеми. Для цього, в першу чергу, слід ознайомитися зі змістом тематичного, системного та алфавітного каталогів бібліотеки МДПУ імені Богдана Хмельницького, Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки, Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. У кожному конкретному випадку можна звернутися за допомогою до наукового керівника або ж бібліотечних працівників, які можуть надати відповідні консультації по суті поставлених питань. Значну допомогу у відшуканні джерел та літератури із досліджуваної теми надасть також Міжнародна інформаційна система Інтернет, через яку можна не лише опрацювати електронні каталоги українських та зарубіжних бібліотек, але й отримати доступ до повнотекстових форматів книг та періодичних видань.

Вивчення літератури і джерел варто будувати таким чином, щоб домогтись всебічного: з'ясування стану джерельної бази дослідження обраної теми; визначення рівня її розробки у науковій літературі; перегляду архівних матеріалів, бібліографічних довідників, енциклопедичних видань й посібників, які зберігаються у фондах бібліотек; ознайомлення з оглядовими статтями у працях; оволодіння апробованими методами експериментального дослідження тощо.

2. Вивчення архівних джерел, матеріалів і літератури з метою збору матеріалу, необхідного для виконання роботи.

Роботу над вивченням джерел та літератури рекомендується здійснювати у такій послідовності: а) вивчення загальних наукових праць; б) опрацювання опублікованих документальних, статистичних та інших джерел, а також спеціальних праць з теми наукової роботи; в)

дослідження першоджерел (документів і матеріалів архівів), оскільки саме це надає роботі наукову цінність.

Якщо документ (праця) має теоретичний характер, доцільно розпочинати виписки після першого (інформаційно-оглядового) його прочитання, попередньо ознайомившись зі змістом, основними міркуваннями, теоретичними положеннями. Опрацьовуючи джерела і літературу, необхідно виписувати з них не все підряд, а окремо матеріали для кожного розділу і підрозділу роботи, фіксуючи у вигляді цитат найбільш важливі місця документів, дотримуючись відповідних вимог. Необхідно ретельно занотувати всі бібліографічні дані про опубліковані праці та джерела, з яких робляться виписки, дотримуючись вимог.

Працюючи в архівах, слід обов'язково зазначати назви документів і матеріалів, архівів, номери і назви фондів, номери описів, назви і номери справ, а також номери аркушів, їх хронологічні межі. Для користування ними краще всього робити це для кожного документу окремо. Виписки робити своїми словами, передаючи основний зміст прочитаного джерела або цитуючи його (кожну цитату потрібно фіксувати мовою оригіналу і обов'язково брати в лапки).

Будь-який дослідник не може прочитати всю літературу - для цього просто не вистачить часу. Тому бажано знайомитися із книгами і статтями таким чином. Спочатку прочитати назву і анотацію, потім – зміст. Це дозволить створити уявлення про структуру роботи. Якщо вони викличуть професійне зацікавлення, то далі ознайомитися з вступною частиною (передмовою), зміст якої допоможе з'ясувати, про що в ній йдеться. Після цього бажано уважно прочитати висновки автора (авторів) і лише тоді братися за сам текст. При читанні наукової літератури слід особливу увагу звернути на її науковий апарат, посилання на джерела. Значна частина з них обов'язково потрібна буде для ознайомлення чи ґрунтовного опрацювання.

3. Написання тексту роботи. Увесь зібраний матеріал слід згрупувати по структурних частинах (розділах і підрозділах) наукової роботи. Спочатку доцільніше приступати до написання розділів (основної частини) кваліфікаційної роботи, згодом підготувати

висновки і насамкінець написати вступ. Такої послідовності варто дотримуватися, оскільки написавши основну частину роботи, значно легше у вступі розкрити про що йдеться у кожному з розділів і до яких висновків дійшов автор. Щоправда, можна почитати роботу із вступу, але тоді після оформлення всього тексту доведеться ще раз переглядати зміст вступної частини.

Працюючи над текстом наукової роботи необхідно:

- писати українською науковою літературною мовою; логічно, чітко і ясно висловлювати свої думки;
- уважно стежити за побудовою речень, щоб вони не були надто громіздкими;
- не допускати логічних суперечностей і незавершених висловлювань, думок;
- завершувати кожен розділ (підрозділ) обґрунтованими та вмотивованими висновками;
- у разі потреби обов'язково звертатися за порадами і консультаціями до наукового керівника.

Наукову інформацію в тексті роботи необхідно викладати у найповнішому вигляді, обов'язково розкриваючи хід та результати дослідження, з детальним описом методики дослідження. Повнота наукової інформації має відбиватися в деталізованому фактичному матеріалі з обґрунтуваннями, гіпотезами, широкими історичними екскурсами і паралелями.

Виклад матеріалу в розділі (підрозділі) має будуватися системно та послідовно й підпорядковуватись одній чітко визначеній провідній ідеї, тобто розкриттю змісту теми наукової роботи загалом. Необхідно стежити за тим, щоб між ними не було розбіжностей.

Ще однією важливою вимогою до написання тексту наукової роботи є дотримання необхідного співвідношення фактичного та теоретичного матеріалу. Якщо робота буде базуватися головним чином на фактичному матеріалі без належних узагальнень і теоретичних положень, то вона носитиме не стільки науковий, скільки фактографічний характер. У разі переваги теоретичного компоненту, коли робота не буде містити переконливого фактичного матеріалу, не

опиратиметься на доказові факти, матиме абстрактний, схематичний, голослівний зміст. Тому обидві частини тексту слід правильно, раціонально поєднати, щоб висновки і узагальнення обов'язково опиралися на фактичний матеріал. Але в жодному разі якихось шаблонів для цього не існує.

При невеликих наукових роботах, якими є студентські наукові праці, потрібно постійно пам'ятати, що не можна захоплюватися для розкриття питання багатьма фактами, оскільки наукова цінність їх досліджень передусім визначається теоретичним рівнем. Це зобов'язує кожного дослідника уважно ставитися до побудови своїх праць, враховувати багатоаспектність об'єкту дослідження, вчитися оптимально формувати як її складові частини, так і теоретичний і фактичний компоненти.

В основному тексті слід розміщувати дидактично та методично оброблений і систематизований автором навчальний матеріал. Викладення матеріалу має бути об'єктивним, науковим, чітким і логічними. Обов'язковими їх складовими повинні бути терміни та нові поняття, їх визначення, використання наочних засобів. Текст необхідно писати на основі найновіших досягнень науки і техніки гарною літературною мовою, з максимально повною інформацією, так, щоб вона викликала інтерес до змісту, основних ідей, положень і висновків автора.

У мовностилістичному оформленні тексту роботи необхідно враховувати особливості наукового стилю мови та її об'єктивність, що впливає із специфіки наукового пізнання. Необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати наукових досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології. Підготувавши чорновий варіант наукової роботи, студент зобов'язаний подати його на розгляд науковому керівникові. Врахувавши зауваження і поради керівника, автор готує чистовий варіант наукової роботи. При цьому варто уважно ще раз перевірити вірність написання імен, географічних назв, дат, джерел, літератури, точність наведених цитат тощо.

Обсяг основного тексту магістерської кваліфікаційної роботи

(без списку використаних джерел та літератури, додатків) має складати – 70 – 80 сторінок. Для гуманітарних наук допускається збільшення обсягу до 30%. Всі сторінки цих структурних частин роботи підлягають наскрізній нумерації.

Завершена робота, надрукована в одному примірнику і в твердому переплетенні разом із дискетою (в приклеєному із внутрішнього боку обкладинки конверті) після остаточного схвалення науковим керівником подається на кафедру, із дотриманням встановлених строків. Разом із роботою подаються також супровідні документи: завдання на виконання кваліфікаційної роботи із календарним планом її виконання, підписані студентом, науковим керівником та завідувачем кафедри; направлення голові екзаменаційної комісії, що містить прізвище, ім'я та по-батькові студента, довідку про його успішність, відгук наукового керівника.

У відгуку наукового керівника повинні бути відображені такі основні положення, як: новизна роботи та рівень її складності, теоретичний і практичний рівень підготовленості студента, його вміння працювати з літературою, самостійність роботи автора і характеристика вмінь дослідника користуватися сучасними методами і засобами досліджень, ставлення студента до роботи, його грамотність і наукова дисциплінованість. Текст відгуку має завершуватися висновком про підготовленість студента до самостійної наукової роботи і педагогічної діяльності, можливість подання кваліфікаційної роботи до захисту на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Після перевірки та схвалення роботи, її попереднього захисту на засіданні кафедри, робота подається завідувачу кафедри на затвердження. Наукові роботи, які будуть подані на кафедру поза встановленими строками до захисту не допускаються.

III. Заключний етап передбачає підготовку роботи до захисту та захист кваліфікаційної магістерської роботи перед державною екзаменаційною комісією.

1. Допущена до захисту магістерська робота передається рецензенту.

Рецензентами магістерських робіт можуть бути науково-педагогічні працівники або науковці певного фаху вищих навчальних закладів, які

мають науковий ступінь та/або вчене звання, керівники підприємств, організацій, установ (бази дослідження).

2. Рецензент не може бути співробітником Університету.

3. Рецензент у п'ятиденний термін знайомиться з роботою і дає на неї письмову рецензію.

4. Рецензія повинна відображати: ступінь відповідності теми і змісту роботи; актуальність дослідження; ефективність використаної методики наукового пошуку; рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань; обізнаність у сучасних дослідженнях із даної проблематики, критичність аналізу публікацій, представлених у літературі та інших інформаційних джерелах; ступінь повноти розкриття теми; наявність емпіричного матеріалу, зокрема, зібраного самим автором роботи; достовірність результатів, перспективність і обґрунтованість висновків; зауваження до роботи; пропозиції щодо оцінки.

5. Рецензія не повинна дублювати висновки керівника.

6. Рецензія повинна бути підписана рецензентом та завірена печаткою установи, у якій він працює (співпрацює) у встановленому там порядку.

7. На кожному дипломну роботу надається одна рецензія.

8. Студент повинен ознайомитися з рецензією на свою дипломну роботу не пізніше, ніж за 10 днів до початку атестації.

9. Негативна рецензія не є підставою для недопущення дипломної роботи до захисту, але враховується при її оцінюванні.

Захист випускних кваліфікаційних магістерських робіт проводиться на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії з числа найдосвідченіших науково-педагогічних працівників із залученням провідних фахівців галузі у складі голови, секретаря і двох членів, якщо присутні не менше половини членів її складу при обов'язковій присутності голови комісії. Графік захисту таких робіт затверджується ректором вищого навчального закладу.

Процедура захисту включає доповідь студента, на яку відводиться 7 – 10 хвилин і яка повинна відбивати: актуальність теми дослідження, його мету, завдання, предмет і об'єкт, короткий

джерелознавчо-історіографічний аналіз та висновки, що містять основні результати дослідження. Після виступу: студент дає відповіді на поставлені запитання; оголошується відгук наукового керівника та зміст рецензії; надається заключне слово автору роботи. За рішенням державної екзаменаційної комісії захист кваліфікаційної роботи оцінюється за 100-ти бальною шкалою.

В цілому, результати написання та захисту випускної кваліфікаційної роботи визначаються на закритому засіданні ДЕК за 100-бальною шкалою, що відображається у виставленні відповідних оцінок: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» і оголошуються у цей же день після оформлення протоколів засідання Державної комісії.

Кваліфікаційні магістерські роботи оцінюються за такими правилами: 90-100 «А» («Відмінно») – якщо до роботи немає зауважень, вона містить ґрунтовний аналіз джерел та наукової літератури; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена вільно, зі знанням справи; відзиви і рецензії позитивні; відповіді на запитання членів ДЕК правильні та логічні; робота повністю відповідає встановленим вимогам.

75-89 «В», «С» («Дуже добре», «Добре») – якщо тема роботи розкрита належно, але наявні певні недоліки, які не мають істотного значення; в теоретичній частині деякі літературні джерела проаналізовані дещо поверхово або враховані не всі існуючі в науці течії, концепції і т. ін.; недостатньо використані інформаційні матеріали; є окремі зауваження в рецензії та відзиві наукового керівника, які не одержали аргументованого пояснення студентом; доповідь студента на захисті побудована логічно, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ДЕК, переважно, правильні; робота оформлена в межах встановлених вимог.

60-74 «Б», «Е» («Задовільно», «Достатньо») – тема роботи в основному розкрита, але мають місце певні недоліки змістовного характеру; нечітко сформульовані мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження; відсутній або суттєво обмежений аналіз наукової полеміки; аналітична частина характеризується надмірною описовістю; добір інформаційних матеріалів не завжди обґрунтований; висновки і

пропозиції, що містяться в роботі не обґрунтовані; рецензія й відзиви містять окремі зауваження, які не отримали: пояснення; доповідь, прочитана за текстом, або підготовлена невдало; не всі відповіді на запитання членів ДЕК є коректними або вони не одержали належної аргументації; є зауваження щодо оформлення роботи.

І-59 «ЕХ», «Р» («Незадовільно», «Неприйнятно») – порушена логіка викладення матеріалу в роботі; змісти розділів не узгоджені між собою; відсутній огляд сучасних літературних джерел; аналіз проблеми є поверховим; висновки до роботи не відображають вирішення поставлених завдань; мають місце істотні недоліки в оформленні роботи; виступ на захисті свідчить про слабку орієнтацію в предметі дослідження, відсутність системних знань з історичної спеціальності.

III. НОРМАТИВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Загальні вимоги

1. Назва роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності та суті вирішуваної наукової проблеми, вказувати на мету дослідження і його завершеність.
2. Кваліфікаційна робота виконується державною мовою.
3. При написанні роботи обов'язково посилається на авторів і літературу, з якої запозичені матеріали або окремі результати. Використання у роботі запозиченого матеріалу без посилання на автора та літературу враховуються при допущенні роботи до захисту та визначенні її оцінки.
4. У роботі необхідно стисло, логічно і аргументовано викладати зміст і результати дослідження, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.
5. Роботу на захист подають у вигляді спеціально підготовленого переплетеного рукопису із доданим на диску її електронним варіантом.
6. Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи магістра (тобто обсяг роботи без списку використаних джерел та літератури і додатків) складає 70 – 80 сторінок.

Детальні вимоги до оформлення тексту

Кваліфікаційна робота друкується за допомогою комп'ютерного набору з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм), можливо також використання паперу для подання таблиць та ілюстрацій на аркушах формату А3. Шрифт друку повинен бути чітким, стрічка - чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою. Переноси слів у тексті кваліфікаційної роботи не допускаються. Текст роботи повинен бути вичитаний як студентом, так і науковим керівником. Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Основні вимоги до комп'ютерного набору тексту магістерської роботи:

- текстовий редактор – WORD;

- гарнітура шрифту – Times New Roman, вирівнювання – по ширині;
- кегель шрифту (розмір) – 14;
- абзац – 1,2 – 1,27 см;
- міжрядковий інтервал – полуторний;
- інтервал між назвою структурних частин роботи (розділів, змісту, вступу, висновків, списку використаних джерел, додатків) і текстом – два полуторних інтервали;
- відстань між назвою підрозділу і текстом повинна дорівнювати полуторному інтервалу;
- назви структурних частин роботи: «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами (шрифт – 14), вирівнюючи по центру;
- назви розділів та підрозділів по тексту роботи виділяти жирним шрифтом;
- усі названі структурні частини роботи слід починати з нової сторінки;
- новий підрозділ друкується з тієї ж сторінки, на якій закінчився попередній, відступ між підрозділами – два полуторних інтервали;
- заголовки підрозділів друкують маленькими літерами, крім першої – великої, з абзацного відступу, шрифт 14. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовком розділу та заголовком підрозділу – два полуторних інтервали;
- використовувати в роботі лапки повинні відповідати наступній формі - «», а апостроф - «'»;
- зазначаючи в тексті роботи прізвища та ініціали дослідників, необхідно дотримуватись наступної форми: В.П. Бех, О.С. Віханський або В. Бех, О. Віханський, або Бех В.П., Віханський О.С. (Бех В., Віханський О.) Між прізвищем та ініціалами (слідкуючи, щоб вони лишились в одному рядку) необхідно використовувати нерозривний пробіл;

- не допускається розташування заголовку підрозділу внизу сторінки, якщо під ним не вміщується щонайменше два рядки – у такому разі назва підрозділу разом із тестом переноситься на наступну сторінку;

- не можна починати абзац внизу сторінки, якщо на ній поміститься тільки один рядок з нього – в такому разі слід переносити весь абзац на наступну сторінку. Аналогічно не можна переносити один рядок з абзацу на наступну сторінку.

Вимоги до нумерації

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами без знака № у правому верхньому куті. Крапка після номеру сторінки не ставиться. У нумерації враховуються всі аркуші, включаючи додатки. На титульній сторінці номер не ставиться, але вона рахується першою сторінкою. Тому на сторінці «ЗМІСТ» буде відповідно цифра 2, а на сторінці «ВСТУП» буде цифра 3 і так далі.

Нумерація розділів подається арабськими цифрами без знаку № і без крапки після цифри. В тексті кваліфікаційної роботи номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу (див. Додаток Д).

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: 2.3. – третій підрозділ другого розділу. Потім у тому ж рядку друкують заголовок підрозділу.

Вимоги до оформлення ілюстрацій

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці, якщо вони займають менше половини аркуша необхідно подавати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації та таблиці більших розмірів рекомендується подавати у додатках. При цьому у тексті у дужках подається надпис Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Вимоги до оформлення таблиць

Цифровий матеріал, як правило, оформляється у вигляді таблиць.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені в додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті розміщують слово «Таблиця» із зазначенням її номера (який складається з номеру розділу і порядкового номеру таблиці в межах розділу) - наприклад, Таблиця 2.3 (третя таблиця другого розділу). Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують по центру сторінки симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. У разі перенесення таблиці на іншу сторінку над подальшими частинами пишеться «Продовження табл. 2.3».

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. В тексті повинна бути вказівка на таблицю. Наприклад, «...статистичні дані наведені в таблиці 2.3». Таблицю розміщують таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

У таблицях необхідно зазначати одиницю виміру. Якщо всі одиниці виміру є однаковими для всіх показників таблиці, вони наводяться в заголовку. Дрібні величини в таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків (**Додатки Е, Ж**)

Вимоги до посилань

При написанні кваліфікаційної роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати досліджень, дані з яких наводяться в роботі, а також на наукові дослідження, на матеріалах яких розроблюються проблеми, що вивчаються у роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

В тексті кваліфікаційної роботи посилання на використані джерела та літературу подаються в квадратних дужках за формою: [4, с. 19] (с. – сторінка); [5, ст.19] (ст. – стаття нормативного акту); [6, арк.19]. (арк. – аркуш архівної справи). При цьому перша цифра відображає наскрізну нумерацію позиції даного джерела в «Списку використаних джерел та

літератури». Друга – позначає ту сторінку, статтю чи аркуш, з якої взято матеріал для кваліфікаційної роботи. Крапка в реченні ставиться після квадратних дужок. На всі ілюстрації і таблиці кваліфікаційної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» і «рисунок» в тексті пишуть скорочено, наприклад: (див. табл. 1.2), (див. рис. 2.4.)

Вимоги до оформлення списку використаних джерел та літератури

Відомості про джерела і літературу, які включені до списку, необхідно давати згідно вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням прізвищ авторів, назв праць, міста і року видання, видавництва і кількості сторінок. Зразки і приклад оформлення бібліографічного опису подано у додатках .

Зверніть увагу на такі моменти.

1. При посиланні на книгу в списку використаних джерел вказується загальна кількість сторінок. При посиланні на частину книги чи статтю в збірці вказуються номери сторінок, на яких починається і закінчується стаття.

2. Якщо в літературного джерела один, два або три автори, їх прізвища вказуються перед назвою, якщо чотири - після назви. Якщо у джерела п'ять і більше авторів, після назви вказується тільки три перших прізвища «та ін.».

3. Якщо прізвища авторів вказуються перед назвою роботи, то ініціали вказуються після них (Іванов І.І. Назва ...). Якщо ж спочатку вказується назва джерела, то ініціали передують прізвищу автора (Назва / І.І.Іванов ...).

4. Обов'язковим є зазначення не тільки міста видання, а й видавництва.

5. Місто видання, за винятком наступних столиць держав, пишуться повністю: Запоріжжя, Донецьк, Львів, Відень тощо. Винятки: К. (Київ), М. (Москва), Л. або СПб. (Ленінград, або Санкт-Петербург), Н.Ү. (Нью-Йорк), Л. (Лондон), Р. (Париж).

Вимоги до оформлення додатків

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її

сторінках і їх розміщують у порядку появи в тексті роботи. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, «Додаток А», «Додаток Б» і т.д.

Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично по центру відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Прикладами оформлення додатків можуть служити всі додатки, подані в навчально-методичному посібнику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Методичні вказівки до виконання магістерської кваліфікаційної роботи «Магістерська робота: методичні поради» / Міністерство освіти і науки України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича «Чернівці. Рута»; [уклад.: В.О. Балух]. – Чернівці : Видавництво Чернівці. Рута, 2003. – 42 с.
2. Білуха М. Г. Основи наукових досліджень: Підручник / М. Г. Білуха – Київ: Видавництво «Вища школа», 1997 – 271 с.
3. Добров Г. М. Наука о науке. – 3-е изд., доп. и перераб. / Г. М. Добров; НАН України «Наукова думка». – Київ: Видавництво НАН України «Наукова думка», 1998. – 304 с.
4. Навчально-методичний посібник для вищих педагогічних навчальних закладів «Педагогіка наукової школи» / Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації [уклад.: Г. Т. Кловак] – Чернігів: Видавництво Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2004. – 208 с.
5. Ковальченко И. Д. Теоретико-методологические проблемы исторических исследований. Заметки и размышления о новых подходах / И. Д. Ковальченко // Новая и новейшая история. – 1995. – №1 – С.14-22. – Бібліогр.: 6 назв.
6. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник. / О. В. Крушельницька; «Київ. Кондор». – Київ: Видавництво «Кондор», 2003. – 192 с.
7. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / Кушнарєнко Н.М., Удалова В.К. – Київ: Знання., 2004. – 331 с.

8. Методичні рекомендації до написання і оформлення кваліфікаційних робіт / Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова «Київ НПУ імені М.П.Драгоманова»; [уклад.: Упор. Н. В. Крохмаль, Г. О. Нестеренко.]. – Київ: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 52 с.
9. Оноприенко В. И. Методологические вопросы науковедения / В. И. Оноприенко. – Київ: Видавництво Укр. ИНГОИ, 2001. – 323 с.
10. П'ятницька-Познякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навчальний посібник / І. С. П'ятницька-Познякова. – Київ: Видавництво „Центр навчальної літератури”, 2003. – 116 с.
11. Санцевич А. В. Методика исторического исследования / А. В. Санцевич; АН УССР. Институт истории – Київ : Видавництво «Наукова думка», 1990. – 212 с.
12. Методичні рекомендації для студентів і магістрантів усіх спеціальностей і форм навчання «Наукова робота студента» / Кам'янець-Подільський державний університет [уклад.: Філінюк А. Г., Трембіцький А. М.]. – Кам'янець-Подільський: Видавництво Кам'янець-Подільський державний університет, 2007. – 75 с.
13. Шейко В. М. Організація та методика науково - дослідницької діяльності: Підручник. - 4-те вид, випр. і доп. / Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. – Київ: Знання, 2004. - 307 с.
14. Знання, 2004. - 307 с.

Додаток А

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Природничо-географічний факультет

Кафедра історії

Пояснювальна записка до дипломної роботи за ступенем вищої освіти «магістр»

на тему: «Діяльність державних органів по подоланню дитячої
безпритульності в 20-х рр. ХХ ст. в Радянській Україні»

Виконав: студент II М курсу,
групи М 546-п/2
спеціальності 014.03
Середня освіта (Історія)
(спеціалізація – Географія)
Ворох Роман Сергійович

Керівник: кандидат
історичних наук,
доцент Шкода Н.А
Рецензент:
кандидат історичних наук,
старший викладач
Михайлов В.В.

м. Мелітополь – 2018

Додаток Б
Зразок змісту магістерської роботи

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	3
Вступ	4
Розділ 1. Історіографі та джерельна база дослідження	7
1.1. Стан наукового висвітлення проблеми	7
1.2. Джерельна база дослідження	15
Розділ 2. Архітектоніка кримського міста	24
2.1. Архітектурно-естетичне оформлення міського середовища	24
2.2. Дизайн приміщень та меблі	30
Розділ 3. Інженерно-комунікаційний аспект міського устрою	43
3.1. Розвиток системи освітлення	43
3.2. Транспортна структура	46
3.3 Заходи з модернізації системи водопостачання	57
Висновки	60
Список використаних джерел та літератури	64
Додатки	69

Додаток В

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ВКП(б) - Всесоюзна комуністична партія (більшовиків).
ВРНГ - Вища рада народного господарства.
ВУРПС - Всеукраїнська рада професійних спілок.
ВУРСС - Всеукраїнська рада соціального страхування.
ВУЦВК - Всеукраїнський центральний виконавчий комітет.
ВЦВК - Всесоюзний центральний виконавчий комітет.
ВЦРПС - Всесоюзна центральна рада професійних спілок.
Губробмед - Губернський відділ робочої медицини.
Губсоцзабез - Губернський відділ соціального забезпечення.
Губсоцстрах - Губернське управління соціального страхування.
ГУСС, Головсоцстрах - Головне управління соціального страхування.
ДПУ - Державне політичне управління.
ЛКК - Лікарсько-контрольна комісія.
ЛТЕК - Лікарсько-трудова експертна комісія.
Наркомпоштель - Народний комісаріат пошти та телеграфу.
НКВС — Народний комісаріат внутрішніх справ.
НК РСІ - Народний комісаріат робітничо-селянської інспекції.
НКО - Народний комісаріат освіти.
НКОЗ - Народний комісаріат охорони здоров'я.
НКСЗ, Наркомсоцзабез - Народний комісаріат соціального забезпечення. НКФ
- Народний комісаріат фінансів.
Південмаштрест - Південний машинобудівний трест.
Південсталь - Південний металургійний трест.
Промбанк - Державний промисловий банк.
Робмед - Відділ робітничої медицини.
РКП(б) - Російська комуністична партія (більшовиків).
РНК - Рада народних комісарів.
Робземліс - Робітники землі та лісу.
РСЧА - Робітничо-селянська червона армія.

Додаток Г

ЗРАЗОК БІБЛОГРАФІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Дані архівного документа містять такі відомості:

- назву архіву;
- номер архівного фонду;
- номер опису;
- номер справи (одиниці зберігання) за описом;
- місцезнаходження об'єкта посилання (кількість аркушів загалом

чи аркуш, на якому подано об'єкт посилання).

Приклад

1. **Центральний державний історичний архів України м. Київ (далі - ЦДАК України), Ф. Р-72. Оп. 2. Спр. 1. 10 арк.**
2. **ЦДАК України, Ф. Р-73. Оп. 2. Спр. 2. 40 арк.**

Приклади аббревіатур архівів:

ЦДАК України (Центральний державний історичний архів України, м. Київ);

ДА СБ України (Держ. архів Служби безпеки України);

ЦДНТА України (Центр, держ. наук.-техн. архів України);

Держархів м. Києва.

Держархів Запорізької області

Держархів Дніпропетровської області

Бібліографічні посилання на архівні документи із зарубіжних архівів подають мовою певної країни згідно з прийнятими в цій країні та в цьому архіві правилами описування та складання посилань (зі скороченнями).

Приклад

Государственный архив Российской Федерации. Ф. Р-7008. Украинская библиотека им. С. Петлюры в Париже. 1922 — 1940. Оп. 1. Д. 65. Каталог книг по истории Украины и другим вопросам на украинском языке, 1908 – 1940. 80 л.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Книги одного автора

Терський С. В. Княже місто Володимир / С. В. Терський ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2010. – 320 с. : іл. – Бібліогр.: с. 275–298.

Tymkiv Ya. Ukraina wobec problemów i instytucjonalizacji bezpieczeństwa europejskiego / Ya. Tymkiv. – Toruń : Wyd-wo Adam Marszałek, 2009. – 346 s. – Bibliogr.: s. 284–346.

Книги двох і трьох авторів

Бородіна А. І. Бібліографічний словник діячів у галузі математики / Бородіна А. І., Бугай А. С. ; за ред. І. І. Гіхман. – Київ : Рад. шк., 1979. – 606 с. *Відомості про авторів за косою записують у тій формі і в тій послідовності, у якій вони вказані у джерелі інформації.*

Рильніков Б. С. Кафедра інженерного матеріалознавства та прикладної фізики: до 135-річчя заснування / Б. С. Рильніков, С. Г. Швачко ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2007. – 108 с.

Костюк П. Г. Іони кальцію у функції мозку – від фізіології до патології / Костюк П. Г., Костюк О. П., Лук'янець О. О. ; НАН України, Ін-т фізіології ім. О. О. Богомольця. – Київ : Наук. думка, 2005. – 197 с. – Бібліогр.: с. 195 (22 назви).

Книги чотирьох і більше авторів

Архітектура Львова. Час і стилі XIII – XXI ст. / М. Бевз [та ін.] ; Ін-т архіт. Нац. ун-ту "Львів. політехніка", Громад. орг. "Ін-ти Львова". – Львів : Центр Європи, 2008. – 720 с. – Бібліогр.: с. 698 – 714.

У бібліографічному описі можуть бути наведені відомості про всіх авторів, але при необхідності їх кількість можна обмежити до вказівки першого і додати у квадратних дужках [та ін.]

Спілкуємося англійською мовою (середній рівень) = Getting on in English (intermediate) : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [І. М. Байбакова та ін.]. – Вид. 3-тє (відредаг. і доповн.). – Львів : Бескид Біт, 2008. – 252 с. *Усі відомості, які не відображені на титульній сторінці документа, або відомості про документ від автора бібліографічного опису потрібно брати у квадратні дужки*

Збірники праць та періодичні видання, серійні видання

Геодезія, картографія і аерофотознімання : укр. міжвід. наук.-техн. зб. / Нац. ун-т "Львів. політехніка" ; [відп. ред. К. Р. Третяк]. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2008. – Вип. 70. – 88 с.: іл.

Населення України, 1998 рік : демогр. щорічник / Держ. ком. статистики України, Упр. статистики населення ; [Л. М. Стельмах (відп. за вип.)]. – Київ : [б. в.], 1999. – 466 с.

Технічні вісті = Technical news : наук.-соц. часопис / Укр. інж. т-во у Львові. – Львів, 2009. – № 1/2. – 160 с.

Бобало Юрій Ярославович : біобібліогр. покажч. : до 70-річчя від дня народж. / Нац. ун-т "Львів. політехніка", Наук.-техн. б-ка ; [уклад. О. Б. Ніколюк ; бібліогр. редагування І. О. Белоус]. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. – 80 с. : іл., портр. – (Біобібліографія вчених Львівської політехніки ; вип. 56).
Назву серії вказують в кінці бібліографічного опису

Не серія, а частина назви :

Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Теорія і практика будівництва : зб. наук. пр. – 2015. – № 823. – 359 с. : іл.

Матеріали конференцій

Комп'ютерні науки та інформаційні технології : матеріали 4-ої Міжнар. наук.-техн. конф. CSIT' 2009, 15–17 жовт. 2009, Львів, Україна / Нац. ун-т "Львів. політехніка", Ін-т комп'ют. наук та інформ. технологій – Львів, 2009. – 510 с. – Парал. тит. арк. англ.

Дванадцята відкрита науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу Інституту телекомунікацій, радіоелектроніки та електронної техніки з проблем електроніки : тези доп., 7–9 квіт. 2009 р., Львів / Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – 72 с.

Фізика і технологія тонких плівок та наносистем : матеріали XV Міжнар. конф., 11–16 трав. 2015 р., Івано-Франківськ, Україна / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника [та ін.]. – Івано-Франківськ, 2015. – 108 с. – Парал. тит. арк. англ.

Багатотомні видання

Франко І. Я. Твори : в 2 т. / Іван Якович Франко. – Київ : Дніпро, 1981. – Т. 2 : Оповідання. – 259 с.

Брик М. Т. Енциклопедія мембран = Encyclopedica of Membranes : у 2 т. / М. Т. Брик. – Київ : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2005. – Т. 1. – 700 с.

Історія Львова : у 3 т. / НАН України, Ін-т українознав. ; ред.: О. Шишка, Ю. Бірюльов. – Львів : Центр Європи, 2007. – Т. 3 : Листопад 1918 – поч. ХХІ ст. – 575 с.

Большой англо-русский словарь = New English-Russian dictionary : в 2-х т. : ок. 150000 слов / [сост.: Н. Н. Амосова и др.] ; под общ. рук. И. Р. Гальперина. – 3-е изд., стер. – М. : Рус. яз., 1979. – Т. 1 : А–L. – 822 с. – Библиогр.: с. 32–33. – Парал. тит. л. англ.

Дисертації

Баштанник В. В. Державне управління в системі владно-партійної взаємодії : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 07.00.02 : захищена 28.01.02 : затв. 15.07.02 /

Баштанник Володимир Васильович ; Укр. акад. держ. упр. при президентові України. – Київ, 2002. – 220 с. – 04200201565.

Верес З. Є. Методи та засоби масштабування рухомих та нерухомих зображень : дис. ... канд. техн. наук : 05.13.23 / Верес Зеновій Євгенович ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів, 2015. – 236 с. : іл. – Бібліогр.: с. 130–140 (103 назви).

Автореферати дисертацій

Кірсенко М. В. Чеські землі в міжнародних відносинах Центральної Європи 1918–1920 років (політико-дипломатична історія з доби становлення Чехословацької республіки) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 / Кірсенко М. В. ; НАН України. – Київ, 1998. – 36 с.

Башта Б. Б. Хімічна модифікація карбоксилвмісних олігоестерів епоксидними сполуками : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. хім. наук : 02.00.06 / Богдана Богданівна Башта ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів, 2015. – 21 с. : іл., табл., граф., формули, схеми. – Бібліогр.: с. 17–19 (21 назва).

Законодавчі та нормативні документи, стандарти

Конституція України. Закон України "Про внесення змін до Конституції України" № 2222-IV від 8.12.2004 р. : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. – Київ : Велес, 2005. – 48 с. – (Серія видань "Офіційний документ").

Збірник нормативних документів Національного університету "Львівська політехніка" / Нац. ун-т "Львів. політехніка" ; [редкол.: А. Г. Загородній та ін. ; відп. ред. Ю. Я. Бобало]. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – 468 с.

ГСВО МОНУ. Галузевий стандарт вищої освіти України. Засоби діагностики якості вищої освіти рівня спеціаліст напряму підготовки 0502 «Менеджмент» за спеціальністю 7.050201 «Менеджмент організацій» кваліфікації «Спеціаліст

з менеджменту у галузі діяльності, менеджер-економіст». – Вид. офіц. – Київ, 2003. – 35 с.

Авторські свідоцтва та патенти

Пат. 43976 Україна, МПК⁶G01L 7/02. Оптиелектронний пристрій для вимірювання тиску / П. Г. Столярчук, Р. І. Байцар, В. С. Рак, М. П. Гінгін ; власник Нац. ун-т «Львів.

Препринти

Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. – Чорнобиль, 2006. – 7, [1] с. – (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).

Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. – Харьков, 2006. – 19 с. – (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т» ; 2006-4).

Депоновані наукові праці

Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев ; Ин-т экономики города. – М., 2002. – 210 с. : схемы. – Библиогр.: с. 208–209. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.

Методичні матеріали

Методичні вказівки до виконання магістерської кваліфікаційної роботи для студентів спеціальності 8.05130111 “Хімічні технології харчових добавок та косметичних засобів” / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. – 2015.

Планування малого міста : метод. рек. до викон. курс. роботи для студентів спец. "Міськ. госп-во" / Нац. ун-т "Львів. політехніка" ; уклад.: Є. І. Король, А. В. Гоблик. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – 48 с. : іл. – Бібліогр.: с. 34 (7 назв).

Методика реставраційного процесу : метод. вказівки до лекц. курсу для студентів баз. напряму 7.12001 "Архітектура", спец. 7.120101 "Архітектура будівель і споруд", спеціалізації 7.120101.01 "Реконструкція та реставрація архітектур. об'єктів" / Нац. ун-т "Львів. політехніка" ; уклад.: Р. Б. Гнідець, В. М. Петрик, Л. Я. Чень]. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 28 с. : іл. – Бібліогр.: с. 26–27 (18 назв).

Статті та розділи з книг

Шишка О. Іконографія Львова / Олександр Шишка // Енциклопедія Львова : [у 6 т.] / за ред. А. Козицького. – Львів : Літопис, 2008. – Т. 2 : Д–Й. – С. 525–530.

Румунія // Історія Центрально-Східної Європи : посіб. для студ. іст. і гуманіт. ф-тів ун-тів / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка ; ред. Л. Зашкільник. – Львів, 2001. – Розд. 10, § 6. – С. 549–552.

Абат (Абатиса) // Енциклопедія історії України : у 5 т. / НАН України, Ін-т історії України ; [редкол.: В. А. Смолій та ін.]. – Київ : Наук. думка, 2003. – Т. 1. – С. 9–10.

Статті із журналів та збірників

Гнідець Р. Б. Дерев'яне храмобудування України: традиції та сучасність / Р. Б. Гнідець // Буд-во України. – 2008. – № 8. – С. 26–32. – Бібліогр.: 5 назв.

Гоблик А. В. Науково-теоретичні та прикладні проблеми дослідження матричних моделей містобудівних систем / А. В. Гоблик // Містобудування та територ. планування : наук.-техн. зб. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури, Держ. н.-д. ін-т теорії та історії архітектури і містобудування, Спілка урбаністів України. – Київ, 2008. – Вип. 30. – С. 62–71. – Бібліогр.: 10 назв.

Гнідець Б. Г. Збірно-монолітні куполи, монтовані навісним методом / Б. Г. Гнідець, Р. Б. Гнідець, О. Вендзилович // Ресурсоеконом. матеріали, конструкції, будівлі та споруди : зб. наук. пр. / Акад. буд-ва України [та ін.]. – Рівне : Вид-во Нац. ун-ту вод. госп-ва та природокористування, 2008. – Вип. 16, ч. 2 : Дослідження, проектування та запровадження ефективних будівельних конструкцій. – С. 92–98. – Бібліогр.: 7 назв. *у бібліографічному описі в області відповідальності можуть бути наведені відомості про всі установи, але при необхідності їх кількість можна обмежити до вказівки першого і додати у квадратних дужках [та ін.]*

Гарасим Д. І. Залежність ексергетичного ККД систем кондиціонування повітря від внутрішньої температури в чистих приміщеннях / Д. І. Гарасим, В. Й. Лабай // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". Серія: Теорія і практика буд-ва : зб. наук. пр. – 2015. – № 823. – С. 69–75. – Бібліогр.: 8 назв.

Проскураков В. І. Конкурсне проектування в архітектурній школі як складова формування національної освіти майбутнього / В. І. Проскураков, Б. В. Гой // Технології навчання : наук.-метод. зб. / Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. – Рівне, 2008. – Вип. 11. – С. 361–368. – Бібліогр.: 10 назв.

Складові частини матеріалів конференцій

Дружинін А. О. Вплив опромінення γ -квантами на властивості ниткоподібних кристалів Si-Ge / А. О. Дружинін, І. П. Островський, Ю. М. Ховерко // Фізика і технологія тонких плівок та наносистем : матеріали XII Міжнар. конф., 18–23 трав. 2009 р., Івано-Франківськ, Україна / НАН України, Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, Фіз.-хім. ін-т. – Івано-Франківськ, 2009. – Т. 2. – С. 48–49. *назва конференції пишеться повністю, скорочуються лише підзаголовочні дані*

Мартинюк Н. В. Вплив поверхні на процес перезарядження $\text{Yb}^{2+} \rightarrow \text{Yb}^{3+}$ у кристалічних матеріалах $\text{Yb:Y}_3\text{Al}_5\text{O}_{12}$ / Н. В. Мартинюк [та ін.] // Дванадцята відкрита науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу Інституту телекомунікацій, радіоелектроніки та електронної техніки з проблем електроніки, 7–9 квітня 2009 р., Львів : тези доп. / Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. – С. 44.

якщо авторів більше трьох, то при необхідності можна вказати лише першого і додати в квадратних дужках [та ін.]

Ivashchyshyn F. O. Semiconductor N-barrier structures with periodically modulated localization of 2D-bioionics / F. O. Ivashchyshyn, I. I. Grygorchak, R. Ya. Shvets // Фізика і технологія тонких плівок та наносистем : матеріали XV Міжнар. конф., 11–16 трав. 2015 р., Івано-Франківськ, Україна / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника [та ін.]. – Івано-Франківськ, 2015. – С. 129.

Субтельний Р. О. Кополімеризація продуктів нафтопереробки / Р. О. Субтельний, Ю. А. Курташ, Б. О. Дзіняк // I Міжнародна (III Всеукраїнська) конференція студентів, аспірантів та молодих вчених з хімії та хімічної технології (23–25 квітня 2008 р., Київ) : зб. тез доп. – Київ, 2008. – С. 196. *якщо дата і місце проведення конференції на титульному аркуші подано у дужках, то їх слід залишити у бібліографічному описі*

Бесіди, діалоги, інтерв'ю

Місце, де "mortui vivunt et muti loquuntur" : [бесіда з дир. НТБ О. Шишкою та зав. від. комплектування О. Кусьпісь / спілкувалася Марія Мисак] // Аудиторія. – 2007. – 27 верес. – 3 жовт. (чис. 27). – С. 6–7.

Поріг – це не стіна, це початок шляху : [бесіда з д-ром іст. наук М. Кірсенко / вела Я. Леонтієва] // Пороги. Прага. – 2003. – № 6 (листоп. – груд.). – С. 12–14.

Українська криза є кризою держуправління... : [інтерв'ю з д-ром екон. наук, проф. Нац. ун-ту "Львів. політехніка" О. Кузьмінім / записав І. Галушак] // СВРО 2012. – 2009. – 17 лют. – С. 4.

Вступні статті, передмови, післямови, переклади

Сова А. Хто так зім'яв вам чорні коси? : [передмова] / А. Сова ; [пер. з чес. В. Житник] // Пам'ять дерев : поезії. – Прага, 1995. – С. 15.

Мицик Ю. [післямова] / Ю. Мицик, П. С. Сохань // Архів Нової Запорізької Січі: корпус документів 1734–1775 : у 2 т. / НАН України, Держ. ком. архівів України. – Київ, 2000. – Т. 2. – С. 5–11.

Кирпа О. Чи витіснить євроінтеграція українську мову й історію з університетів? : [післямова] / О. Кирпа // Українська нація: шлях до самовизначення / М. М. Вівчарик, П. П. Панченко, В. І. Чмихова. – Київ : Вища шк., 2008. – С. 284–288.

Рецензії

Кірсенко М. В. Позбуватися кон'юнктурних міркувань / М. В. Кірсенко // Україна – нові перспективи / Фонд Джорджа Ф. Кеннана. – Київ, 2005. – Вип. 1. – С. 134–136. – Рец. на кн.: Міжнародне публічне право / М. Антонович. – Київ, 2003. – 308 с.

Дорошенко С. Оригінальна концепція відродження та розбудови української державності: перша спроба узагальнювального висвітлення політичних поглядів Сергія Шелухіна у європейському вимірі / С. Дорошенко, Г. Луцишин // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. : зб. наук. пр. / Ін-т народознавства [та ін.]. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2007. – Вип. 19. – С. 224–227. – Бібліогр.: 7 назв. – Рец. на монографію: Сергій Шелухін: суспільно-політичні погляди на державотворчі ідеали / М. П. Гетьманчук, Я. Б. Турчин. – Львів : Дослід.- видавн. центр Наук. т-ва ім. Т. Шевченка, 2006. – 214 с.

Електронні ресурси:

Локальні ресурси

Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. В. Кордон. – Електрон. текст. дані (160 МБ). – Київ : Видавн.-книготорг. компанія "Центр навч. літ.", 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – (Серія "Електронні видання". Культурологія та релігієзнавство). – Назва з етикетки диска.

Комп'ютерний моніторинг і інформаційні технології [Електронний ресурс] : матеріали студент. наук.-практ. конф., 25 квіт. 2005, Донецьк / Донец. нац. техн. ун-т, Каф. комп'ютер. систем моніторингу. – Текст. і граф. дані (250 МБ). – Донецьк, 2005. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Назва з етикетки диска. *слово «електронні» в інформації про вид ресурсу «Електрон. текст. дані» дозволяється опускати, якщо в описі є загальне позначення матеріалу – [Електронний ресурс]*

Філологія XXI століття: теорія, практика, перспективи [Електронний ресурс] : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 24 квіт. 2015 р., Одеса / Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Каф. герман. та роман. мов. – Текст. дані (98 Мб). – Одеса, 2015. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Назва з етикетки диска.

Віддалені ресурси

УкрМАРК: національний формат представлення бібліографічних даних [Електронний ресурс] : проект / Нац. б-ка України ім. І. В. Вернадського, Нац. парламент. б-ка України, Наук. б-ка ім. М. Максимовича Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – Електрон. дані (13 файлів). – 2002–2003. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/library/ukrmarc.html> (дата звернення: 17.09.2004). – Назва з екрана. *Інтернет характеризується мінливістю, документ може бути видалений чи перенесений, тому дату звернення до електронного документа необхідно зазначити, в дужках або через крапку і тире*

Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок ; М-во охорони здоров'я України, Нац. фарм. акад. України. – Київ : ЦУЛ, 2011. – 440 с. – Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: <http://culonline.com.ua> (дата звернення 18.09.2012 р). – Назва з екрана.

Ключковська І. Звіт про результати дослідження міграційних настроїв студентів Львова / І. Ключковська, Ю. Марусик, О. П'ятковська ; Міжнар. ін-т освіти, культури та зв'язків з діаспорою Нац. ун-ту "Львів. політехніка". – Львів, 2014. – 107 с. – Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: <http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2015/03/zvitpj.pdf> (дата звернення: 23.02.16). – Назва з екрана.

Ліщук Р. І. Комп'ютерна система для випробувань стрілочних вимірювальних приладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : 05.13.05 – комп'ютер. системи та компоненти / Роман Ігорович Ліщук ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів, 2016. – 21 с. – Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/32579> (дата звернення: 31.05.16).

Додаток Д
Зразок оформлення основної частини тексту магістерської роботи
РОЗДІЛ 2
ЗАСАДНИЧІ СКЛАДОВІ РАДЯНСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО
СТРАХУВАННЯ

2.1. Роль і місце соціального страхування у більшовицькій доктрині суспільного розвитку

Невід'ємною складовою економічної боротьби промислових робітників Російської імперії за свої права на початку ХХ ст. були вимоги щодо запровадження різних форм загальнодержавного соціального страхування, що виступали своєрідними гарантіями у разі настання соціальних ризиків. Такі положення одразу ж були підхоплені більшовицькою партією, яка вийшла на політичну арену, озброївшись класовою теорією диктатури пролетаріату. ...

2.2. Зародження соціального страхування, організаційна структура та правовий статус страхових органів

Перша детальна теоретична розробка питання про обов'язкове соціальне страхування належить англійському вченому Джонові Ванкуверу. У своїй книзі «Дослідження причин і наслідків бідності» (1796 р.). він запропонував організувати особливі ощадні каси з обов'язковою участю в них певних категорій населення. Ці обов'язкові каси повинні були виплачувати своїм учасникам допомогу на лікування і поховання, пенсію інвалідам, старим, удовам, сиротам і здійснювати підтримку безробітним.

Додаток Е
Зразок оформлення таблиць

У поданій нижче таблиці 2.2. відображені перспективи розвитку соціального страхування у першій п'ятирічці.

Таблиця 2.2.

Директиви п'ятирічного плану щодо охоплення соціальним страхуванням в Україні у 1928/29 - 1932/33 рр. (тис.) [91, арк.1].

Роки	Чисельність найманих працівників			Чисельність застрахованих		
	Роб.	Сел.	Всього	Роб.	Сел.	Всього
1928/29 р.	1828,9	206,8	1 695,2	1823,7	59,2	1882,9
1929/30 р.	1962,2	220,4	2182,6	1962,2	110,2	2072,3
1930/31 р.	2075,7	234,9	2 310,6	2075,7	176,2	2351,9
1931/32 р.	2152,9	250,4	2403,3	2152,9	250,4	2403,3
1932/33 р.	2265,2	266,9	2532,1	2265,2	266,9	2532,1

Додаток Ж

Чисельність застрахованих в СРСР у 1926-1928 рр.

[355, с.29; 356, с.30; 357, с.29; 358, с.31]

	1.Х. 1926 р.	1.Х. 1927 р.	1.Х. 1928 р.
РСФРР	4 955 600	5 974 300	6 424 722
УСРР	1 378 100	1 770 508	1 824 975
ЗСФРР	266 900	299 400	319 763
БСРР	115 200	185 000	165 251
УзбСРР	82 300	106 500	123 988
ТуркмСРР	18 100	24 200	28 115